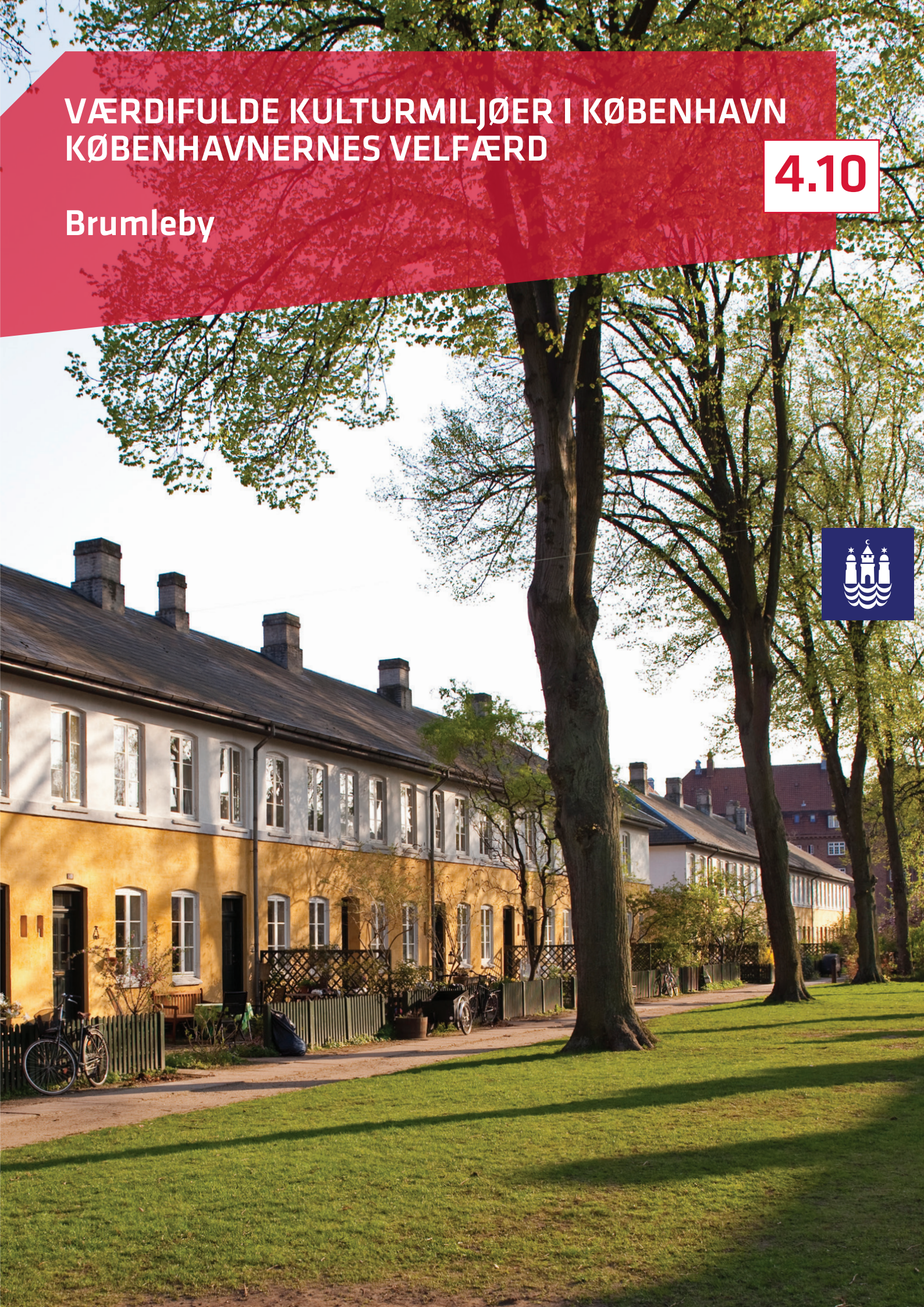

VÆRDIFULDE KULTURMILJØER I KØBENHAVN KØBENHAVNERNES VELFÆRD

4.10

Brumleby

4.10 BRUMLEBY

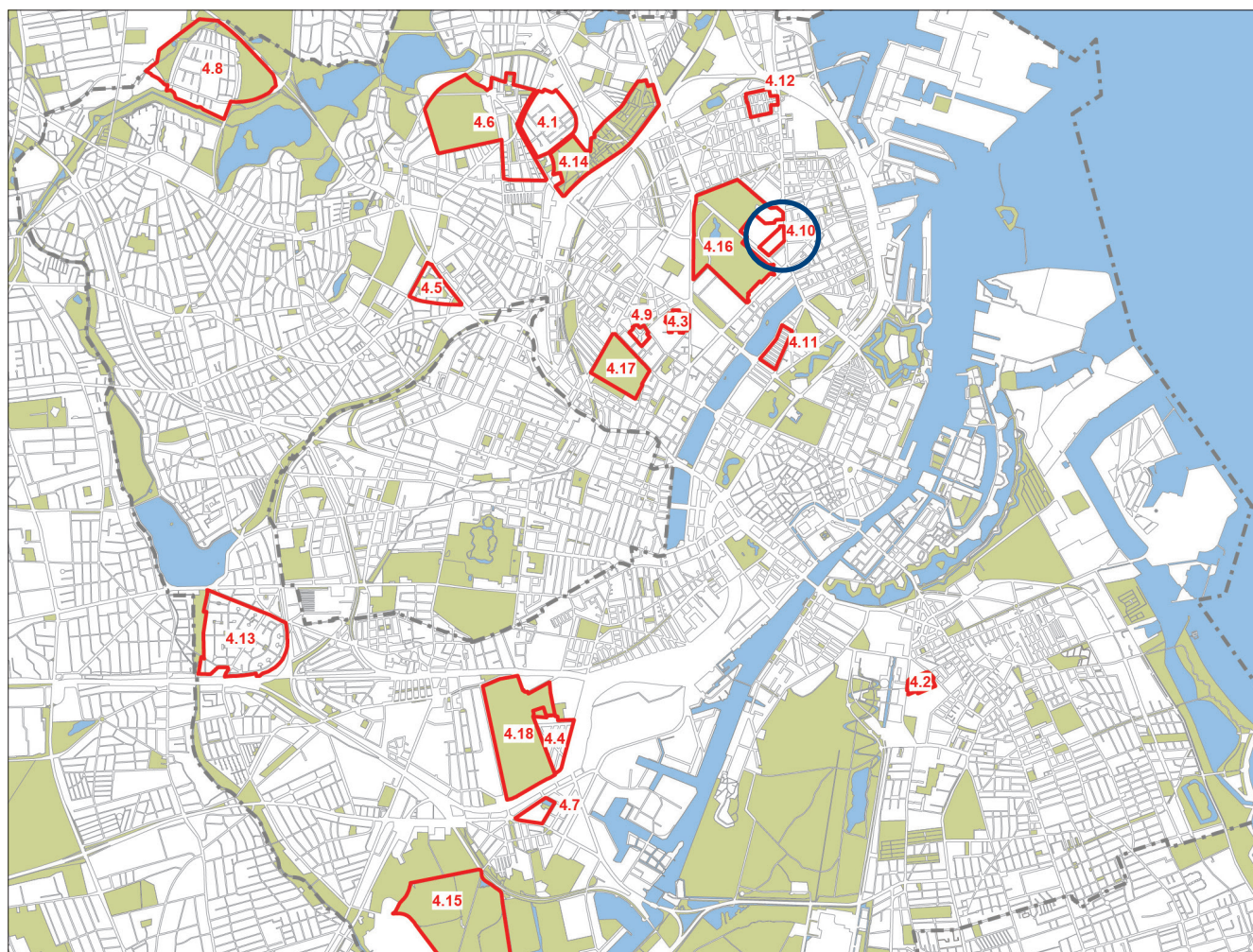
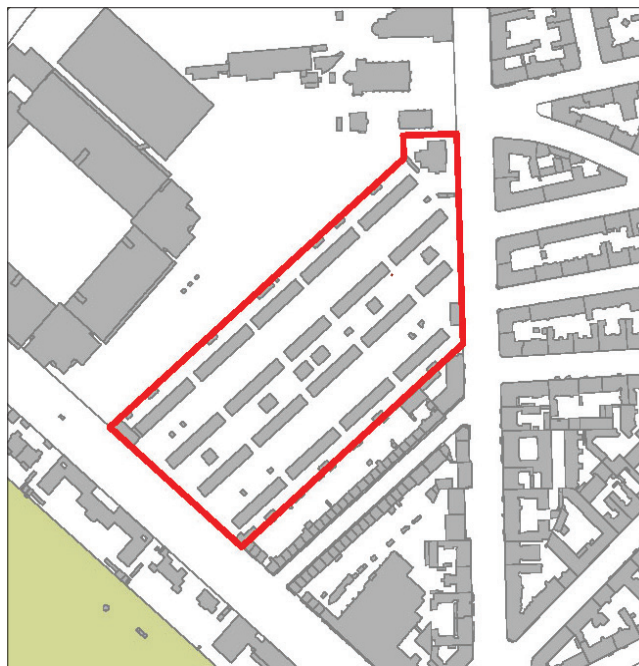
Stedet

Kulturmiljøet omfatter 4 rækker af stokbebyggelser i 2 etager, der ligger i forlængelse af hinanden med grønne arealer og fælleshuse imellem. Det afgrænses af byggeforeningshusene ved Olufsvej, Øster Allé og Parken samt idrætsanlægget ved Østerbro Stadion.

Periode

Moderne tid

I første del af 1900-tallet opstod i kølevandet på industrialiseringens slum og spekulant boligbyggeri en ny bevægelse. De nye tanker lagde vægt på lys og luft i boligbyggeri, så den nye samfundsgruppe – arbejderne – kunne nyde grønne områder og have mulighed for sportsudfoldelse nær deres bolig. Man lagde vægt på "det sunde menneske", dvs. den sunde krop, og derfor opstod foruden boligbyggeri i grønne sunde omgivelser også div. offentlige bygninger, som hospitaler, plejehjem og skoler

Oversigtskortet viser de 18 kulturmiljøer, der er i Kommuneplan 2011 under afsnittet 'Københavnernes velfærd'. For hvert af kulturmiljøerne er der udarbejdet en baggrundsrapport. Denne rapport omhandler 4.10 Brumleby, markeret med den blå cirkel.

bygget efter samme princip. En særlig dansk variant af at give arbejderne lys og luft er kolonihaveforeninger, der ud over lyset og luften også gav arbejderne mulighed for at dyrke grøntsager til eget forbrug. Det kom til at få en enorm indvirkning på arbejderne sundhedstilstand efter de to verdenskrige.

Boligforeninger

Den moderne industrialisering fra omkring 1840 resulterede i en byvækst, der skabte hidtil usete koncentrationer af dårlige boliger.

Som følge heraf opstod en række tiltag i form af kooperativer, andelsboligforeninger, offentlig støtte til opførelse af boliger, ligesom kommunen også selv har stået for en række markante byggerier i forsøg på at afhjælpe den udtalte boligmangel, der først med mulighederne for at opføre boliger som en industrialiseret proces kunne mindskes væsentligt.

- Afgrænsning af kulturmiljøet
- Bærende bevaringsværdier
- Værdifulde landskabsflader

Brumleby, kig op mod Øster Allé

Byens læger og præster tog omkring 1850 initiativet til opførelsen af hovedstadens første almennyttige boligbyggerier.

Fra midten af 1860'erne opstod nye initiativer. Som eksempel bør nævnes den kooperative Arbejderne Byggeforsening (stiftet i 1865), der efter engelsk mønster byggede på princippet om hjælp til selvhjælp.

I 1898 inspirerede en ny lov om statslån til gode og sunde arbejderboliger til dannelse af mange lokale boligforeninger, der ofte byggede dobbelthuse i tidens haveboligstil.

I hvert andet af arealerne mellem blokkene er der grønne plæner og alléer af gamle træer.

I 1912 fik arbejdernes boligbevægelse sit gennembrud, da københavnske byggefagforeninger stiftede Arbejdernes Boligforening.

Den alvorlige bolignød under 1. Verdenskrig og i begyndelsen af 1920'erne tvang stat og kommuner til at gå ind

med en støtte til og styring af boligbyggeriet, og kommunen byggede selv et stort antal arbejderboliger i disse år. Fra 1933 ydede staten igen lånestøtte til sociale boligselskaber og i 1940'erne og 1950'erne desuden til små såkaldte 'statslånhuse'.

Selvom den første lov om offentlig støtte til byggeri blev vedtaget i 1887, var det først i 1933, at den almennyttige tanke bag de sociale boliger blev lovfæstet, så kun godkendte boligforeninger og -selskaber kunne få offentlig støtte.

Den fortsatte boligmangel i 1940'erne og 1950'erne forsøgte man at afhjælpe gennem offentligt støtte og ved at industrialisere byggeriet. Omkring 70% af de eksisterende almennyttige boliger er opført efter 1960 hovedsageligt i perioden 1965-75.

Begrundelse

Lægeforeningens boliger, også kaldet Brumleby, vidner om et begyndende fokus på de fattigste arbejderfamiliers kår. Boligerne er fra 1850'erne og arkitekturen, med masser af lys og luft imellem bygningerne, står i kontrast til det tætte byggeri inden for voldene.

Kulturmiljøets bevaringsværdier

- Områdets organiske sammenhæng med forskellige funktioner
- Bygningernes udformning der vidner om sundere og bedre boliger
- Pladsen imellem bygningerne

Luffoto af bebyggelsen 2012, begrænset af Øster Allé, Olufsgade, Østerbrogade og Parken.

Kulturhistorie

Brumleby hed "De paa Kjöbenhavns Østerfælled opførte Boliger for de ubemidlede Klasser". Navnet Brumleby har været et "kælenavn", der var kendt siden slutningen af 1800-tallet, men det fik først officiel status i 1984. Forståelsen "brumle" eller "brumme" sigter sandsynligvis til lydene fra det græssende kvæg på den nærliggende Østerfælled.

Som en konsekvens af koleraepidemien i København 1853 blev Brumleby bygget på Østerfælled. Pengene til byggeriet, som gik i gang i 1853, havde Lægeforeningen indsamlet på privat basis. Lægeforeningen ønskede at skabe sunde, billige boliger til arbejderklassen.

I byggeriets første etape fra 1853 til 1857 blev der bygget 240 meget små et- og torums lejligheder, hvor der boede ca. 900 mennesker. På grund af krigen i 1864 gik der en årrække før resten af bebyggelsen fuldførtes i 1866-1872, nu med Vilhelm Klein som arkitekt. Da byggeriet var fuldt udbygget, var der ca. 550 lejligheder i Brumleby, der husede ca. 2500 mennesker. Lejlighederne var ikke større end dem i lejekasernerne, men der var i modsætning til på brokvartererne plads, lys og luft mellem husene. Københavns første brugsforening startede i Brumleby som Østerbro Husholdningsforening i 1868. Desuden var der åbne fællesarealer og vaskehuse, badeanstalt, bibliotek, forsamlingshus, ismejeri, slagtehus, værksteder og brandstation i Brumleby. De fleste funktioner er nedlagt eller omdannet; fx. fungerer brugsforeningen som museum, badeanstalten er blandet bolig og butik mens

ismejeriet og forsamlingshuset "Kostalden" udlejes til møder og fester.

Gaderne - eller blokkene - i Brumleby har ikke navne, men er betegnet A, B, C osv. Undtaget er dog "Inspektør-blokken", hvor stedets overordnede boede. På et kort fra 1897 er A-rækken benævnt som "Burmeister & Wains Arbejderboliger". Med tiden er der kommet forskellige "institutioner" til på Brumlebyens område, først et børneasyl, senere badeanstalt (1891), mødesal (1897) og sløjds-skole (1906).

Martin Andersen Nexø tilbragte en del af sin barndom i Brumleby i 1872-77. Han boede i A-rækken op mod Olufsvvej, hævder han selv i sine erindringer. Andre hævder B 28, der også ligger op mod Olufsvvej. Hans far var ansat som stenhugger i Kalkbrænderihavnen. Martin Andersen Nexø har i bogen "Et lille kræ" fra 1932 beskrevet de drabelige kampe blandt drengene fra Brumleby og Olufsvvej mod "Rabarberne", som var fra Nørrebro.

Brumleby har siden 1970'erne haft mange uoverensstemmelser med ejerne/myndighederne, der gennem manglende vedligeholdelse bevidst lod bebyggelsen forfalde så den var lettere at få kondemneret til fordel for luksusbyggeri med gode skatteydere som beboere. Truslen medvirkede til et forstærket beboersammenhold, der stadig eksisterer. Det giver sig bl.a. udtryk i stor deltagelse i frivillige arbejdsgrupper til varetagelse af bebyggelsens interesseområder som legeplads, værksteder, vedligeholdelse mm.

I 2002 blev Brumleby solgt af Københavns Kommu-

Gade i Brumleby. Rummene mellem husrækkerne udnyttes skiftevis til arealer med grønne plæner og store træalléer, og som her, til arealer med nyttehaver og fælleshuse.

nes byfornyelses- og saneringselskab og omdannet til Brumleby Almene Andelsboligforening, administreret af KAB. I 2004 blev Brumleby medtaget i den såkaldte kulturkanon under arkitektur.

Arkitektur

Hovedtræk og bebyggelsesmønster

Brumleby er opført i to etaper. Første etape er opført i 1854-1856 med Gottlieb Bindesbøll som arkitekt og anden etape er opført i 1866-1872 med Vilhelm Klein som arkitekt. Til bebyggelsen er senere opført et børneasyl, samlingshal, brugsforening og bibliotek.

Byggeriet har italienske landarbejderboliger som inspirationskilde og bryder med det traditionelle karrémønster. Boligerne ligger i stedet som stokbebyggelse i 2 etager, orienteret efter solen og med lys og luft mellem husene. Husrækkerne er opdelt i 4 til 5 boligblokke med små slip imellem de enkelte bygninger, og slippene i de to etaper er en anelse forskudt fra hinanden. Blokkene er alle holdt i hvidt og okker med skifertage og fremstår som en homogen enhed. Nord og syd for de parvise boligstokke er placeret veje og servicebygninger.

Boligblokkene er hver 50 meter lange med syv indgangsdøre, der hver fører ind til en eller flere lejligheder. Langt de fleste lejligheder er i én etage og kun et mindre antal i to. Til stuelejlighederne hører småhaver, mens arealerne mellem blokkene er delt mellem privathaver og fællesareal.

Grønningerne mellem boligstokkene er beplantede med gamle, høje træer, der skaber en næsten alléagtig virkning. Enkelte grønninger er endvidere omkransede af hæk. Husene har små haver, orienteret mod grønningen. Bebyggelsen tegner sig markant mod Østerbrogade, både på grund af den lave bygningshøjde og den grønne karakter, men også på grund af bebyggelsens skæve vinkel mod Østerbrogade.

Sårbarhed

-

Udviklingsmuligheder

Området skal bevares som det er efter den gennemgribende byfornyelse i 1990'erne.

Nuværende sikring

Området er bygningsfredet. Fredningen gælder både bygninger og friarealer.

Lignende eksempler

-

Kilder

Bydelsatlas Østerbro
www.dac.dk

København 2014

Kig på tværs i bebyggelsen fra den ældre del af bebyggelsen mod den yngre og mod Parken.

Mødesalen beliggende ud til Øster Allé

Den vestligste af husrækkerne ind mod Parken hører til den del der blev opført sidst. Her set op mod Øster Allé.

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Byens Udvikling
Postbox 348
1503 København V
Telefon 3366 3500
E-mail: byensudvikling@tmf.kk.dk
www.kk.dk

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen